

Hot och våld på den svenska arbetsmarknaden

September 2021

afa
FÖRSÄKRING

Rapporten bygger på en genomgång av 2 994 godkända allvarliga arbetsolycksfall orsakade av hot och våld. Olyckorna inträffade under 2017–2020. Uppgifter för 2020 är preliminära och i rapporten redovisas inga beräkningar på uppgifter från detta år. Med ett allvarligt arbetsolycksfall (olycksfall som inträffar i arbetet) menar vi att olyckan har lett till mer än 30 dagars sjukskrivning/motsvarande läkningstid eller till medicinsk invaliditet alternativt dödsfall.

Vill du ta del av kommande publikationer?

Prenumerera på våra statistikrapporter här:

[afaforsakring.se/
statistikrapporter](http://afaforsakring.se/statistikrapporter)

Vi definierar *hot och våld*-olyckor i tre kategorier.

▶ Hot och våld

▶ Rån

(rån, stöld, snatteri)

▶ Påkörning av person

(lok-, spårvagn- eller tunnelbaneförare som kör på en person som befinner sig på spåret)

Kategorin *rån* innehåller endast ärenden där beskrivningen tydligt redovisar rån, stöld eller snatteri. Det innebär att vi inte kan fånga upp situationer som egentligen var ett rån utifrån en beskrivning av endast hot eller våld. Siffrorna för kategorin *rån* är därför något underskattade och siffrorna för kategorin *hot och våld* något överskattade.

I denna rapport redovisas i de flesta fall de tre kategorierna sammanslagna som *hot och våld* och underkategorierna särredovisas endast för vissa yrkesgrupper.

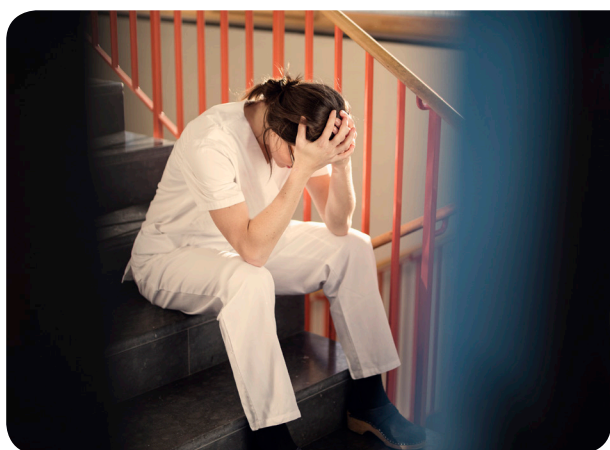

Foto: Depiction, Johnér Bildbyrå

Statistiken i rapporten kommer från Afa Försäkrings skadedatabas. Grunden för statistiken är skador som har anmälts till Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, TFA-KL och Personskadeavtalet PSA.

Arbetskadeförsäkringen Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, omfattar samtliga anställda, det vill säga såväl arbetare som tjänstemän, inom avtalsområdena Svenskt Näringsliv/LO/ PTK och Kooperationen.

TFA-KL omfattar samtliga anställda i kommuner, regioner, Svenska kyrkan och Sobonaföretag. Sobona är en arbetsgivarorganisation för företag som är verksamma inom kommun och regionnära verksamheter. Afa Försäkring har också uppdraget att administrera och reglera arbetsskador i enlighet med det statliga personskadeavtalet, PSA, och har därför information om i stort sett alla anmälda arbetsskador i Sverige.

Hot och våld utgör cirka 7 procent av de allvarliga arbetsolyckorna. För kvinnor utgör *hot och våld* en större andel än för män, 12 procent av kvinnornas allvarliga olyckor var orsakade av *hot och våld*, motsvarande siffra för män var 4 procent. Män råkar dock ut för fler allvarliga arbetsolyckor än kvinnor (samtliga orsaker).¹

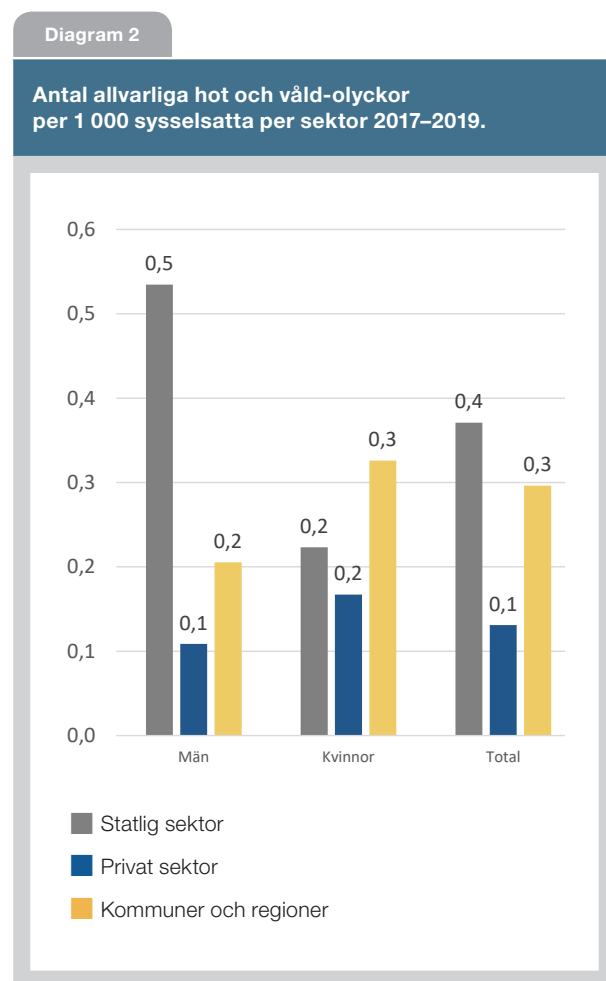
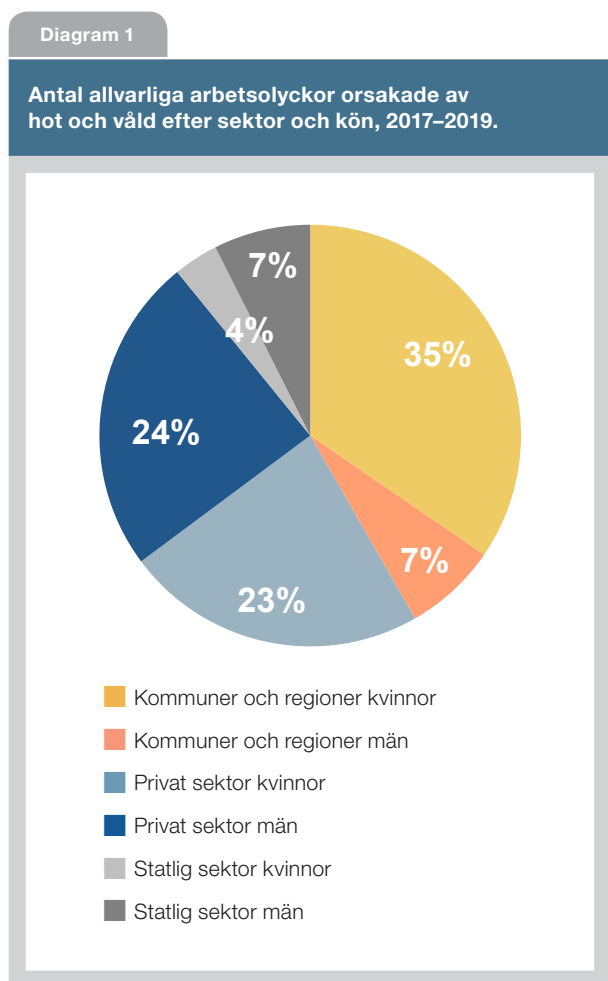
Upplevelsen av *hot och våld* är subjektiv. Skadorna som uppstår kan vara fysiska, men många skador är av psykisk karaktär. I många fall har de skador vi klassat som allvarliga ej medfört sjukfrånvaro i mer än 30 dagar, men läkningstiden har uppskattats till minst 30 dagar. Även om den drabbade har återvänt till sitt arbete kan besvären som uppstått på grund av händelsen finnas kvar och kräva behandling.

¹ Afa Försäkring Allvarliga arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro 2021.

Hot och våld, yrke kön och sektor

I denna rapport presenterar vi vår statistik med hjälp av två mått. Det första måttet är rena antalsuppgifter, det vill säga antalet olyckor som har inträffat under en viss period. Det andra måttet är risk, det vill säga antalet allvarliga *hot och våld*-olyckor per 1 000 sysselsatta under en viss period. I **diagram 1** redovisas den procentuella fördelningen av antalet allvarliga olyckor orsakade av *hot och våld* per sektor och kön för åren 2017–2019. I **diagram 2** redovisas risken per 1 000 sysselsatta efter sektor och kön för åren 2017–2019.

Sett till antal sker flest olyckor orsakade av *hot och våld* i privat sektor, totalt 47 procent av olyckorna inträffade i privat sektor. 42 procent drabbade anställda i kommuner och regioner och 11 procent anställda i statlig sektor. Eftersom antalet sysselsatta inom staten är betydligt lägre än i övriga sektorer ser det annorlunda ut om man istället tittar på risken per 1 000 sysselsatta. I privat sektor är fördelningen av olyckor på kön ganska jämn, i staten drabbade däremot de flesta olyckorna en man. I kommuner och regioner drabbade den största andelen olyckor kvinnor.

På hela arbetsmarknaden inträffar i genomsnitt inträffar 0,2 allvarliga *hot och våld*-olyckor per 1 000 sysselsatta. Män har en något lägre risk än kvinnor. Detta kan jämföras med att den totala risken för att drabbas av ett allvarligt arbetsolycksfall (alla typer av arbetsolycksfall) 2019 var 2,6 i genomsnitt för båda könen, 1,9 för kvinnor och 3,2 för män.² Högst risk för allvarliga olyckor orsakade av *hot och våld* per 1 000 sysselsatta har män i statlig sektor (0,5) och kvinnor i kommuner och regioner (0,3).

Män i privat sektor har däremot lägst risk att drabbas, 0,1 allvarliga olyckor per 1 000 sysselsatta. För kvinnor är skillnaden i risk mellan sektorerna mindre. Skillnaderna mellan könen beror till stor del på att män och kvinnor arbetar i olika yrken på den svenska arbetsmarknaden. För att illustrera detta gör vi ytterligare indelningar efter yrke.

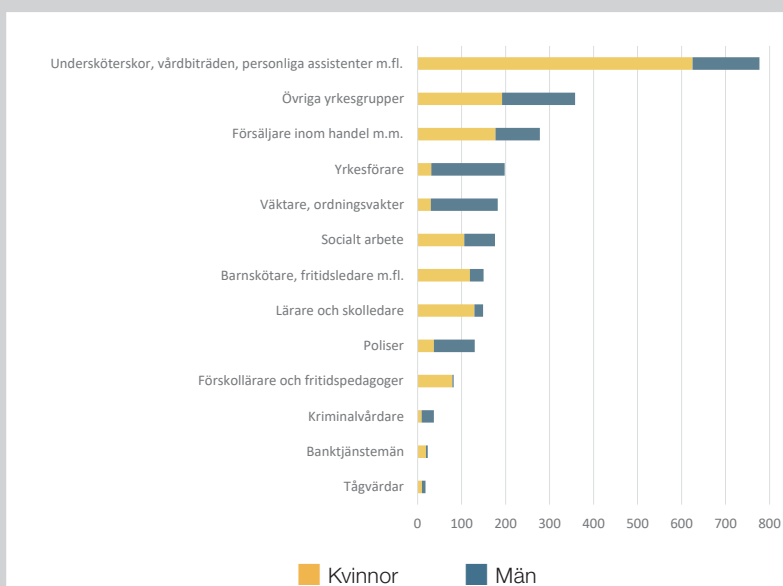
² Afa Försäkring Allvarliga arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro 2021.

Vissa yrkesgrupper är mer utsatta för hot och våld än andra. Gemensamt för dessa yrkesgrupper är att man i yrket har många kontakter med människor, såsom brukare, kunder, klienter eller allmänheten.

I **diagram 3** redovisas antalet allvarliga hot och våld-olyckor per yrkesgrupp och kön 2017–2019. I **tabell 1** redovisas risken per 1 000 sysselsatta för samma yrken och kön 2017–2019.

Diagram 3

Antal allvarliga hot och våld-olyckor fördelat på yrke och kön, 2017-2019.

Flest hot och våld-olyckor drabbade undersköterskor, vårdbiträden och personliga assistenter, m.fl. De utsätts ofta för hot och våld av brukare eller patienter.

Näst flest olyckor drabbade yrkesgrupperna försäljare inom handeln, yrkesförare och väktare och ordningsvakter.

Försäljare inom handeln drabbas oftast av hot och våld i samband med rån, stölder och snatterier.

Foto: Mostphotos

Yrkesförare utsätts oftast för hot och våld av passagerare, det kan röra sig om att någon inte vill betala eller om personer som är påverkade av droger eller alkohol. Yrkesförare drabbas också av påkörningsolyckor och rån.

Foto: Jens Lindström, Johnér Bildbyrå

Väktare och ordningsvakter råkar ut för hot och våld i samband med gripanden och avhysningar.

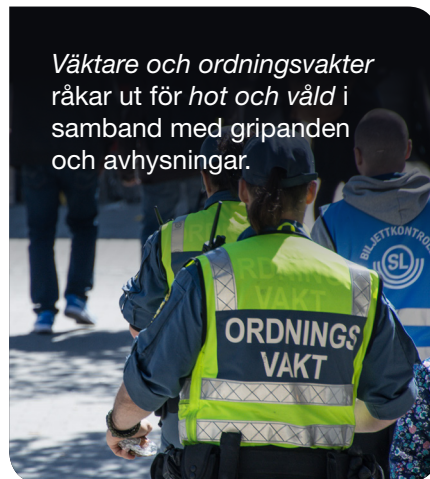

Foto: Mostphotos

Högst risk per 1 000 sysselsatta att drabbas av en allvarlig hot och våld-olycka har *poliser, väktare och ordningsvakter* samt *kriminalvårdare*. *Poliser* drabbas också ofta i samband med gripanden och avhysningar. *Kriminalvårdare* utsätts exempelvis för hot och våld av klienter.

För *undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter, m.fl.* var risken 0,6 per 1 000 sysselsatta och för *försäljare inom handeln* 0,4 fall per 1 000 sysselsatta, det vill säga båda yrkesgrupperna ligger över den genomsnittliga risken på 0,2.

Risken för *väktare och ordningsvakter* är 2,6, det vill säga nästan 14 gånger högre än genomsnittsrisken för hot och våld. *Yrkesförare* har också en risk över genomsnittet, 0,6.

Yrkena med högst risk är mansdominerade, men antalet sysselsatta i dessa yrkesgrupper är lägre än i den stora kvinnodominerade gruppen *undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter, m.fl.* Därför blir den totala risken för alla yrken ändå högre för kvinnor.

Tabell 1

Risk för allvarliga hot och våld-olyckor per 1 000 sysselsatta för ett urval av yrkesgrupper fördelat på kön, 2017-2019.

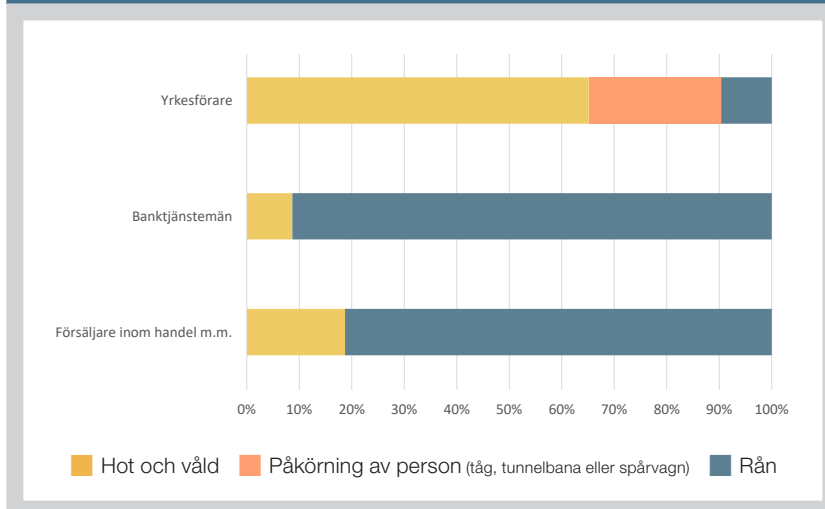
	Kvinnor	Män	Total
Poliser	2,2	2,9	2,7
Väktare, ordningsvakter	1,4	3,1	2,6
Kriminalvårdare	0,9	1,9	1,5
Tågvårdar	1,1	1,3	1,2
Socialt arbete	0,6	1,2	0,7
Yrkesförare	1,0	0,6	0,6
Undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter, m.fl.	0,6	0,6	0,6
Försäljare inom handel, m.m.	0,4	0,4	0,4
Barnskötare, fritidsledare, m.fl.	0,4	0,3	0,4
Banktjänstemän	0,4	0,1	0,3
Förskollärare och fritidspedagoger	0,3	0,1	0,3
Lärare och skolledare	0,3	0,1	0,3
Total (alla yrken)	0,2	0,1	0,2

I **diagram 4** visas hot och våld-olyckor för tre yrkesgrupper fördelade på underkategorierna, hot och våld, rån och påkörning av person.

Som man kan vänta sig är det anställda inom handeln och *banktjänstemän* som utsätts för rån. Kategorin utgör 91 procent av *banktjänstemännens* allvarliga olyckor och 81 procent av allvarliga olyckor för *försäljare inom handeln*. *Försäljare inom handeln* skiljer sig från andra yrkesgrupper eftersom hot och våld-olyckorna drabbar de yngsta, 59 procent av olyckorna i yrkesgruppen drabbade en person i åldern 16–35 år. På hela arbetsmarknaden drabbade 37 procent av olyckorna denna åldersgrupp. Man kan se en minskning av antalet rån sedan 2017. Vi tolkar det som en effekt av minskad kontant-hantering i handeln.

Diagram 4

Hot och våld-olyckor inom tre yrkesgrupper fördelade på underkategorier 2017-2019.

Yrkesförare är den grupp som oftast råkar ut för olyckstypen *påkörning av person* (främst tåg- och tunnelbaneförare), 25 procent av hot och våld-olyckorna i gruppen är

påkörningsolyckor. Men yrkesgruppen råkar även ut för en del rån, var tionde hot och våld-olycka för yrkesförare var orsakad av rån.

Hot och våld i samband med corona-pandemin

När en kund anmäler en skada till Afa Försäkring ges möjligheten att svara på en frivillig fråga om coronapandemin har påverkat kundens försäkringsärende. Endast ett fåtal har hittills svarat på frågan gällande *hot och våld*-olyckor. De som har angett en påverkan från pandemin har bland annat uppgett att pandemin har orsakat att den vård man har behövt efter sin skada har blivit försenad. Det finns även fall där den skadade har uppgett att han eller hon har blivit attackerad av någon med covid-19-infektion.

Exempel på händelseförlopp

Hot och våld ▼

Kvinna, 26–35

Personlig assistent

"Blev attackerad av min brukare. Han bankade 15–20 knytnässlag mot huvud, nacke och hals. Fick hjälp snabbt av min kollega."

Allvarlighet: Sjukskriven > 30 dagar

Diagnos: Ytlig skada på huvudet

Man, 36–45

Polis

"En person gick till angrepp och slogs med knutna nävar. Jag blev slagen i ansiktet och försökte skydda mig med händerna."

Allvarlighet: Medicinsk invaliditet

Diagnos: Fraktur, underarm

Man, 46–55

Buss- och spåvagnsförare

"Jag hade en sovande berusad passagerare ombord. När han vaknade slog och sparkade han mig."

Allvarlighet: Sjukskriven > 30 dagar

Diagnos: Posttraumatiskt stressyndrom

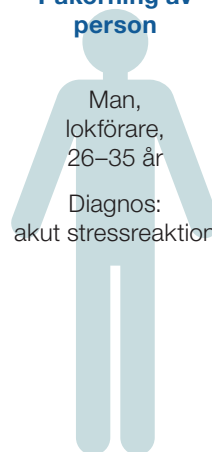

Typfall Hot och våld

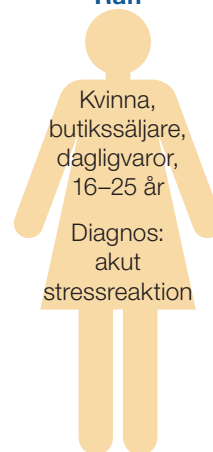
Hot och våld

Påkörning av person

Rån

Rån ▼

Man, 16–25

Butikssäljare, dagligvaror

"Jag hade låst butiken och gick ut från den när vi blev överfallna av rånare. Jag blev slagen i ansiktet med knytnävslag och blev hotad med pistol."

Allvarlighet: Sjukskriven > 30 dagar

Diagnos: Posttraumatiskt stressyndrom

Man, 16–25

Väktare

"Patrullerade i centrum och blev vittne till ett rån mot butik. Rånarna hotade mig med automatvapen och sa åt mig att gå ner på knä. När jag stod på knä sparkade de mig i ansiktet."

Allvarlighet: Sjukskriven > 30 dagar

Diagnos: Akut stressreaktion

Publikation av Afa Försäkrings analysavdelning, kontakt:
analys@afaforsakring.se

9 av 10 är försäkrade genom jobbet

POSTADRESS **Afa Försäkring 106 27 Stockholm** • BESÖKSADRESS **Klara Södra Kyrkogata 18**
KUNDCENTER **0771-88 00 99** • VÄXEL **08-696 40 00** • afaforsakring.se